O călătorie dela Pralea la Iaşi şi altele

Tot în anul 1857, am mers în ziua de Sfânta Maria Mică, tata fiind la Ieşi, la Rădeana, unde mama voia să radă pe o prietenă a ei, Zinca Donici, care se afla în vizită la cumnatu-său, Manolache Donici, stăpânul Rădenei. Am lunecat atunci în salonul bine ceruit al acelei curţi, căzând cu ciolanul gleznei celei drepte pe cucoşul puştei mele şi ciolanul a crapat. Vă puteţi închipui ţipetele mele. Mi s'au pus comprese şi ne-am întors la Pralea, cale de 18 kilometri. Ajunşi acolo, deoarece nu puteam calca de loc cu acel picior, s'a trimes îndată după baba Smunciloaia, din satul Blidari, tot pe moşia noastră, care babă era vestită pentru chipul în care îndrepta picioarele şi braţele scrintite. Baba a declarat că piciorul meu este scrintit şi, pentruca să mi-l îndrepte, a început să-l tragă, ceiace mi-a scos din gură ţipete şi mai cumplite decât până atunci, ţipete de astădată justificate căci durerea astfel pricinuită numai mică nu era. A doua zi, mama văzând că piciorul mi se umflă mai tare şi că durerile sporesc, a făcut răpede pregătiri de drum şi a plecat cu mine şi cu Anica la Căiuţi. Acolo am luat cai de poştă şi am plecat la Ieşi, în careta cea verde a mamei, ea şezând în stânga, lângă giam, eu culcat pe restul scaunului, cu o perină sub cap şi cu capul pe genunchii ei.

Imi aduc perfect aminte de peripeţiile acestui drum. Pe capră şădeau Arnăutul cel bătrân, Pavel, care avea casa lui în capătul dela vale al târguşorului Căiuţu, cu fustanelă, cu poturi, cu cialma pe cap, cu o pereche de pistoale cu cremene urieşe şi cu un iatagan în brâu, având lângă el pe Anica, căci în caretă erau numai două locuri.

La fiecare poştă sau jumatate de poştă, îndată ce surugiii opreau caii, Arnăutul şi cu Anica se dădeau jos şi veniau la oblonul stâng al cupelei să întrebe dacă avem nevoie de ceva. Seara am mâncat din nişte provizii luate de acasă, dar nu ni era foame nici mamei nici mie. Nu mai simţiam dureri decât la hopuri, dar piciorul îmi era cumplit de umflat: n'am închis ochii toată noaptea.

Nu ne facem astăzi ideie de răpegiunea uimitoare şi de farmecul acestor călătorii de altădată cu poşta. Caii, mai ales când surugii aveau cea mai mică nădejde de bacşiş bun, nu ieşiau din fuga cea mai nebună; acei cai cât nişte măţe, totdeauna nesăcelaţi, prăpădiţi de slabi, într'adevăr că: *„se aşterneau drumului ca şi iarba câmpului la sujlarea vântului"*. Se opreau numai la jumatate de poştă, iar când poşta era mică, nu stăteau decât la poştă. Acea răpegiune procura acelor care aveau parte de ea într'o trăsură îndemânatecă, legănaţi pe răzoare bune, o adevarată simţire de voluptate, o stare psihică ţinând mijlocul între vis şi beţie, imaginaţia şi simţurile mai fiind stimulate de sunetul tălăncilor, de pocnetele bicelor şi de lungile şi ascuţitele strigăte de *hititi-hăt!* ale surugiilor. Mai ales noaptea, pe lună, când drumul nu era din cale afară grunzuros şi plin de hopuri, acest mod de locomoţiune a lasat tuturor acelor care au avut parte de el o amintire neştearsă. La vr'o două poşte, când Arnăutul a aratat *podorojna* şi a cerut cai, căpitanul de poştă a răspuns că nu sunt cai, nici în grajdiu şi nici la imaş, toate *tacâmurile* fiind pe drum. Insă, în urma câtorva cuvinte zise căpitanului de poştă, din poronca mamei, de Anica, el s'a bătut pe frunte, par'că deodată şi-ar fi adus aminte de ceva şi a strigat *chehaiei:* (primului surugiu):

— Măi Grigore, uitam că tacâmul lui Bălălău şi a piciului o scos de vreme aseară. Incalecă fuga, du-te la imaş de-i adă. Ţiganii sunt amândoi la câmp cu caii. Şi chehaia încăleca şi pleca îndată la imaş ca să prindă caii cu arcanul. Am aşteptat un ceas poate un ceas şi jumătate în liniştea nopţii, a frumoasei nopţi de toamnă, a cărei linişte era tulburată numai de cântecele grierilor din iarbă, de răcătăitul broaştelor din vr'o baltă apropietă şi de latratul vr'unui câne în departare.

Deodată auzitu-s'au de departe strigăte prelungite şi pocnete de biciu.

— Vin caii! zis-a mama, de acuma plecăm!

Dar se înşala: erau alţi călători ca noi, cărora căpitanul de poştă li servia aceiaşi poveste ce ne-o servise şi nouă, adăogând că aşteaptă de pe imaş pe singurii opt cai ce-i mai are şi care trebuie să plece cu noi. Poate că dacă călătorii sosiţi acuma ar fi avut voinţa şi putinţa să împingă în palma căpitanului de poştă bacşişul pe care îl făgăduise Anica din poronca mamei, el şi-ar fi adus aminte să la imaş se mai găseşte vr'un tacâm sau chiar două. Dar ceilalţi călători nevrând sau neputând să facă asemenea jertfă, au ramas fără cai până după plecarea noastră. Din pricina acestor două opriri prelungite în aceiaşi noapte, răsăritul zorilor ne-a găsit deabie pe podul Moldovei, la Roman şi zguduiturile pricinuite de trecerea roţilor peste grinzile necioplite şi neinţepenite ale acelui pod, care se ridicau sub roţi în urma trăsurii, m'au făcut s'o duc într'un ţipet până la celalalt mal. Pe la prânzul cel mare am ajuns la o poştă a cărei casă şi grajduri erau lângă biserica, ce o încunjura o mulţime de ţărani şi, în mijlocul lor, un gulerat, cu sabie la şold şi mai mulţi *cazaci*, cum li se zicea atunci slujitorilor care, puţin mai târziu, s'au numit *dorobanţi* şi, mai târziu, când acest nume s'a rezervat infanteriei teritoriale, au primit acel de *calaraşi*. Din acea gramadă se auziau ţipete sfâşietoare şi vaiete. Mama o poroncit Arnăutului să meargă să vadă ce este. Dar, mai degrabă decât el, ne-a adus lămurire Anica care schimbase câteva cuvinte cu soţia căpitanului de poştă.

— Măria Voastră, povestit-a ea, ţaranii de aici s'au burzuluit în săptămâna trecută împotriva posesorului care-i grozav de jacaş şi-i încarcă cu munca. Ei au bătut pe un fecior boieresc, iar acuma o venit privighitorul cu zece cazaci, cu poronca dela ispravnic să pue pe cei mai obraznici din ei jos şi să le tragă dela cincizeci până la o sută de nuiele sau de bice.

La auzul acestei veşti, frumoasa faţă a mamei s'a făcut deodată albă, ochii i-au scânteiat şi a făcut o mişcare caşicum ar fi vrut să se dee jos din trăsură, dar s'a aşezat îndată la loc şi au podidit-o lacrimile. Iubiam peste tot pe frumoasa, buna, blânda mea mamă; văzând-o că plânge, am izbuhnit şi eu în lacrimi şi am vrut să mă arunc la gâtul ei, dar acea mişcare pricinuindu-mi o durere cumplită la piciorul beteag, am căzut înapoi pe perină cu un ţipet de durere. Mama s'a ridicat de pe locul ei şi, plecându-se asupra mea, a început să mă sărute, iar eu, apucând-o de gât, mi-am lipit faţa de faţa ei, vreme de o clipă bună, am plâns amândoi în tăcere. Apoi mama reluându-şi locul, mi-a aşazat iar capul pe genunchii ei şi, mângâindu-mă, mi-a zis:

— Tu, dacă mă iubeşti, când îi fi mare, niciodată să nu baţi şi nici să pui să bată pe ţarani sau pe slugi sau pe orice om mai slab decât tine. Bataia este un mare pacat şi o mare mişelie.

Având destul de des parte, dela tata, de certări, dealtmintrelea bine meritate, n'am nevoie să spun că eram un adversar convins al bătăii şi că din fundul inimii am făcut mamei făgăduinţa ce mi-o cerea.

— De-am pleca mai răpede de aici, zise atunci mama. Anico! spune chehaiei că dau bacşiş îndoit dacă înhamă caii mai răpede!

Dar în acea clipă ţipetele au încetat şi s'au văzut, venind spre trăsura noastră, privighitorul, urmat de Arnăutul nostru, după care se luase vr'o douăzeci sau treizeci de ţarani: barbaţi, femei şi copii. Privighitorul s'a oprit dinaintea oblonului deschis al caretei şi, scoţând şapca din cap, s'a închinat adânc, rostind un răsunător:

— Sărut mânile, Lumânarea Voastră!

Mama răspunse cu o închinăciune de cap care numai amabilă nu era.

— Lumânarea Voastră nu mă mai cunoaşteţi? mai întrebă guleratul.

— Nu, răspunse mama scurt.

— Am fost paj la Inălţimea Sa: numele meu este Danu.

— Imi aduc acuma aminte de dumneata, dar nu în bine, răspunse mama cu un aer de adânc dispreţ. Ai fost dat afară dela Curte fiindcă aghiotantul de jurne, care bănuia că eşti un şpion în slujba duşmanilor Domnului şi te urmăria de aproape, te-o prins scociorând în hârtiile de pe

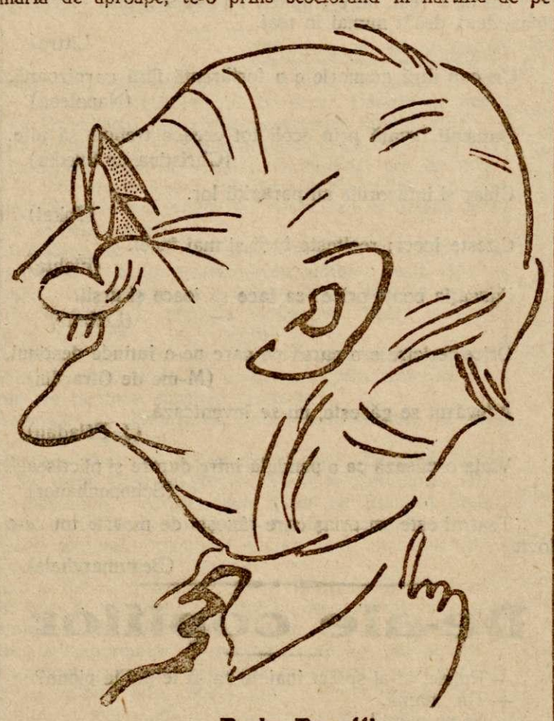

Radu Rosetti

biuroul lui Vodă. Ai fost răsplătit de acei pentru care tradai pe stăpânul a cărui pâne o mâncai cu slujba de privighitor şi acuma te-ai făcut calăul ocolului în capul căruia ai fost pus. Ruşine să-ţi fie!

Şi mama a închis oblonul cu putere, mai trăgând în sus şi giamul care era scoborît. Iar zgomotul făcut de oblonul şi de giamul ce s'inchideau au împiedecat să s'audă răspunsul privighitorului, care a ramas în faţa trăsurii, cu şapca în mână şi cu un aer din cele mai plouate. Arnăutul şi Anica se suise pe capră şi am plecat aproape îndată.

La jumatatea de poştă următoare, Anica ni-a povestit că, după cât i se spusese de femeia căpitanului de poştă, posesorul acelei moşii, cumplit de jacaş faţă de ţarani, era un om de casă al ispravnicului şi foarte ocrotit de el, iar pe privighitor îl ţinea de fân, de grâunţe, de vin, de lemne şi de câţiva galbanaşi. Am ajuns la Ieşi în acea zi, pe la căderea nopţii şi am tras la bunica, în vechea casă părintească din uliţa Goliei, unde am găsit pe tata care de loc nu se aştepta la venirea noastră.

Chiar în acea sară am avut parte de o spaimă grozavă, căci s'a adus, pentru ca să mă examineze, pe doftorul Russ, vestitul hirurg şi eu ştiam că el este acel care taie braţele şi picioarele oamenilor şi mi-am închipuit că şi mie are să-mi taie piciorul. Nu voiam nici în ruptul capului să-l las să pue mâna pe mine şi a trebuit ca tata şi mama să mă ţie, pentru ca hirurgul să mă poată căuta. Din cauza umflăturii, Russ numai a doua zi a putut declara că nu am decât o *felură* a ciolanului gleznei şi că trei săptămâni de îngrijire mă vor restabili cu desăvârşire, prezicere ce s'a realizat în totul. Dar câtă vreme am stat în Ieşi, frica de Russ şi de tăierea piciorului nu mi-a trecut cu desăvârşire şi de câte ori venia, adică în fiecare zi, mă apucau fiorii la vederea acelui bărbat, mic la stat, grăsuţ, inflorit la faţă ras, cu ochii deosebit de vii şi de veseli şi veşnic surizând.

Doctorul Ludovic Russ era un Curlandez, venit în vremea lui Mihaiu Sturdza numai cu diploma de doctor în hirurgie şi mamoş. Dela început s'a semnalat ca un hirurg de merit şi, cu prilejul naşterii fiului ce l'a avut primul Domn regulamentar din căsătoria lui cu Smaranda Vogoridi, când Russ, mulţămit micimii mânii sale, a izbutit sa facă Doamnei o operaţie ce n'o putuse face alt medic, a capatat vază mare şi de atunci s'a bucurat atât de favoarea domnească cât şi de acea a întregii boierimi. Dar unii din colegii lui îi făceau şicane fiindcă nu era doctor în medicină. Atunci, obţinând un congediu, s'a dus la Viena de unde s'a întors după câteva luni cu diploma de doctor în medicină, ceiace a pus capăt tuturor bârfelilor. A ajuns la o situaţie cum n'a avut-o niciodată alt medic în Moldova. Avea o diagnoză minunată. El era una din figurile cele mai populare ale Ieşului şi chiar ale întregii Moldove. Totdeauna vesel şi bine dispus bun la inimă, gata să dee aceleaşi îngrijiri celui sarac caşi celui bogat, căuta gratis toată sărăcimea oraşului. Când, la adânci bătrâneţe, s'a săvârşit din viaţă, Ieşul întreg l'a petrecut plângând, la ultimul lacaş. Faptul că până la sfârşitul vieţii a ramas un fervent admirator al sexului frumos, de loc nu i-a micşorat popularitatea.

Mai eram căutat şi de alt medic, de Ţânţăreanu, atunci colonel medic-şef al miliţiei, cu care trăiam mult mai bine decât cu Russ, întâiu fiindcă nu avea specialitatea să taie picioarele şi braţele şi apoi pentrucă mă făcea să râd şi mă învăţa să fac *şmotru*, cuvânt care însamna mânuirea armelor, aceasta bineînţeles îndată ce am putut să mă ţin pe picioare. Dar în curând, după aceia Ţânţăreanu, care era ardelean (se iscălia: Cenceran), şi de mult se deda beţiei, denunţat de membrii familiei, că, fiind în stare de beţie, a siluit pe propria sa fiică, a fost judecat, osândit, după ce a fost degradat, la cinci ani muncă silnică, pe care i-a şi făcut în castelul dela Târgul Ocnei.

Tot cu prilejul acelei şăderi în Ieşi, am făcut cunoştinţă şi prietenie mare cu Cuza. El iubia foarte mult copiii, se juca bucuros cu ei şi ştia de minune cum să li se facă plăcut. Avem o adevărată pasiune pentru dânsul.

Prin Octmovre ne-am întors la Pralea, unde am stat toată iarna.

Avusesem până atunci o bonă, elveţiană-franceză, numită Antoineta. Era tânără, drăguţă, veselă, blândă şi o iubeam foarte mult cu toţii, dar se vede că viaţa la Pralea i-a părut din caleafară plicticoasă şi singuratecă, căci n'a vrut să mai stee. A fost înlocuită de o Săsoaică bătrână din Braşov, femeie care fusese relativ bogată, dar îşi pierduse totodată şi bărbatul şi averea. Se numia Regina Dick, iar noi o numiam *mama Reghina*. Avea pe fiica ei mai mare ca ajutoare. Ne îngrijia foarte bine, era blândă cu noi, o iubeam. Ea ni-a dat cele dintâi noţiuni de *Istorie Sfântă*, tot ea ni-a desvăluit existenţa unei lumi mai civilizate decât acea din primitivul nostru orizont.

Un musafir pe care-l aveam des la Pralea era Părintele Zosim dela mănăstirea Moşinoaia. El se numise altădată căpitanul Zaharia Vântul, din ţinutul Codrului, în Basarabia. Fusese oştean în Rusia şi, la sfârşitul veacului al optsprezecelea, ajunsese la gradul de *porucşnic* (locotenent) într'un polc de dragoni moldoveni. Dar mai slujise şi sub poroncile bunului meu, ca oştean într'o mică ceată de călăreţi trimasă de Ipsilant lui Coburg, pentru a-i servi de călăuze în campania puţin glorioasă a acestui general austriac în ţările noastre împotriva Turcilor şi a lui Mavrogheni, Domnul Ţării Româneşti. Pe urmă, când bunul meu a fost însărcinat de acelaş Ipsilant, devenit Domn al Ţării Româneşti, cu slujba de *mehmendar* (purtător de grijă) al taberei turceşti, când oştile împăraţeşti asediau pe Pasvantoglu în Vidin, Zaharia Vântul i-a adus o ceată de cincizeci de flăcăi voinici din Codru şi din Soroca, care au făcut slujbă minunată în escortarea proviziunilor şi a muniţiunilor.

După ieşirea lui din slujba ostăşească, Zaharia Vântul se căsătorise din dragoste cu o fată neobişnuit de frumoasă, cu care, vreme de şăpte ani, a dus traiul cel mai fericit. In ziua însă în care împliniau şăpte ani de căsătorie, a văzut pe soţia lui şi pe cei doi copii ce-i iubia la nebunie, loviţi de trăsnet în livadă, sub ochii lui. In urma acestei nenorociri, a stat nebun, vreme de mai multe luni. Indată ce şi-a revenit în fire, a venit în Moldova şi s'a călugărit la schitul Moşinoaia, la vr'o zece kilometri de Pralea, unde era tunci igumen un moş al său. Am istorisit aiurea[1]) mai multe amărunte din viaţa părintelui Zosim şi ce musafir bine venit era el pentru noi, copiii, la Pralea. Era un povestitor neîntrecut şi ştia nenumarate poveşti, care de care mai frumoasă, cele mai multe raportându-se la întâmplări în legătură cu istoria ţării. Spunea că ţine cea mai mare parte dintr'însele dela un moş al său, călugăr în mănăstirea Şaba din Basarabia, care-l crescuse. Părintele Zosim era un adevărat sfânt: dădea cel de pe urmă ban saracilor şi deschisese la mănăstire o mică şcoală de băieţi, unde strângea copii de ţarani pe care îi învăţa să cetească, să scrie şi să socotească, bine înţeles în mod cu desăvârşire gratuit, mai îmbrăcându-i şi hrănindu-i pe socoteala lui de câte ori părinţii nu aveau cu ce. A murit la vrâsta de o sută de ani, în iarna anului 1870—1871.

RADU ROSETTI

1) Vezi în *Alte Poveşti Moldoveneşti: Părintele Zosim.*

Originea Simbolismului

Către sfârşitul anului 1883, într'o cârciumă din cartierul Latin, începuseră să se adune regulat un grup de poeţi, tineri, porecliţi — nu se ştie pentru ce — „hidropaţi". Ei publicau atunci o mică revistă „Luteţia", care încetă în curând, provocând simultan încetarea întrunirilor „hidropatiste".

Un alt grup, într'o altă cârciumă, îi înlocui, luându-şi în glumă numele de „decadenţi". Cercul acesta nou de poeţi se formase în mare parte din foştii „hidropaţi". Numele celor mai tenaci reprezentanţi ai noului curent literar au fost: Jean Morréas, Laurand Tailhade, Charles Vigneux, Stanislas Guaita.

In jurul acestora, generaţia tânără de poeţi francezi se agita într'un continuu flux şi reflux: unii veneau, alţii plecau din cercul „decadenţilor". Membrii cercului au publicat câteva reviste literare, foarte puţin răspândite, însă unii dintre ei produceau mult zgomot cu scrierile lor. Lalaltă, în literatură, ei au fost porecliţi „simboliştii", însă ei s'au numit înşişi: „tineri („jeunes"), şi au acceptat numele de „simboliştii" deşi nu toţi.

Acest epitet „tineri" trebuie înţeles mai mult figurat. „Hidropaţii" şi primii „decadenţi" au fost într'adevăr tineri. Mattias Morghardt în „Les Symboliques". („La Nouvelle Revue", 1892) spune că toţi aceştia au fost aproape adolescenţi, abia bacalaureaţi sau ajunşi la Paris din provincie, cari au cunoscut prea puţin viaţa şi mai puţin — literatura. Totuşi lipsa cunoştinţelor nu strica mult, ci chiar contribuia la abondenţa şi ardoarea discuţiilor, ca şi pretutindeni între tineri.

Ei se adunau zilnic în cafenelele lor favorite, dimineaţa, rămâneau aici până la prânz, apoi se mai reuneau pe 'nserate şi duceau dispute lungi până după miezul nopţii, citeau poezii, etc. Au fost preocupaţi mai mult de tehnica versului şi de „suggestiunea" în artă. Unii, mai puternici, altoiau cercului gusturile lor personale, influenţând asupra tonului general al întrunirilor. Morréas, de pildă, a introdus interesul pentru filosofia lui Schopenhauer şi pentru vechea literatură franceză din secolele XIV, XV şi XVI.

Alţii pur şi simplu „blagau" pe teme serioase sau crezute serioase. Totul purta acolo pecetea tinereţii. Apoi, cu anii, stâlpii cercului au intrat în vârsta matură, sau unii scriitori maturi s'au unit cu cercul simboliştilor.

După zece ani de existenţă cercul „decadenţilor" sau al „simboliştilor" număra în sânu-i pe Paul Verlaine — de cincizeci de ani, pe talentatul Stefan Mallarmé tot aproape de cincizeci, pe Morréas — peste treizeci şi cinci. Numele de „tineri" presupunea deci nu atât vârsta cât juneţea sufletelor şi noutatea ideilor...

Pe la 1890 acest curent a provocat în marea literatură franceză şi în Germania, Rusia, Anglia şi Italia un interes specific. Lumea a căutat să-şi explice fenomenul „decadenţei" şi al simbolismului în poezie. Judecătorii de instrucţie ai marei literaturi n'au dat atenţie tinereţii sufleteşti a decadenţilor şi au căutat mai mult să scoată în relief noutatea ideilor lor, cojind-o de învelişurile verbale în care simboliştii îşi impachetau operele.

Jules Huret, autorul cărţii „Enquête sur l'évolution littéraire" (1891), colaboratorul lui „L'echo de Paris" şi-a propus să adune părerile tuturor scriitorilor francezi, despre ei şi despre grupările şi şcolile lor. Ancheta conţinea şaizeci şi patru de interogatoare literare din care s'a format o carte extrem de curioasă, aproape unică.

Poetul Leconte de Lisle a răspuns astfel despre simbolişti: — „Declar categoric că nu pricep ce spun ei, nici ce vor să spuie. Cred că ei îşi cheltuiesc timpul şi tinereţea pentru o producţie pe care o vor arde peste câţiva ani. E surprinzător şi trist. Mă văd cu unii dintre ei: vorbesc cu mine ca oameni normali şi ca francezi. Insă îndată ce ei apucă condeiul — s'a isprăvit: limba franceză, claritatea, sensul sănătos al lucrurilor — a pierit. E uimitor acest reviriment! Şi ce limbaj! Luaţi o căciulă, vărsaţi într'insa adverbe, verbe, substantive, adjective, apoi scoateţi-le pe nimerite şi combinaţi-le: va rezulta simbolismul, decadentismul, instrumentalismul, etc., etc. O halima... Ei sunt acei „amatori de aiurări şi delir" despre cari vorbea Baudelaire. El i-a sfătuit pe unii să ia litere tipografice şi să le arunce în sus: când vor cădea jos, pe hârtie, se vor alcătui versuri. Simboliştii l'au crezut pe Baudelaire. Ei vorbesc şi de muzică! Ce poate însă să fie mai puţin muzical decât versurile lor! E o cacofonie nemaiauzită! Unul dintre ei Regnier — om foarte drăguţ dealtfel — mi-a spus: — Noi încercăm, dragă maestre Incercaţi cât poftiţi, — i-am răspuns, — e dreptul vostru, însă să vă păstraţi încercările pentru voi, nu faceţi încercări prin cărţi tipărite! E o epidemie. Mallarmé e vechiul meu amic. Odinioară îl înţelegeam, acuma nu-l mai pricep".

Francois Coppée, a răspuns: — „Mallarmé scria odată versuri bune; acuma, deşi îi respect inteligenţa şi viaţa-i curată, nu-l mai pricep, o recunosc".

Şully-Prudhomme: — Eu nu numai că nu simt muzica poeziilor lor, dar şi sensul rămâne pentru mine complect intunecat".

Leconte de Lisle, Coppée şi Sully-Prudhomme au fost din punctul de vedere decadent şi simbolist, nişte bătrâni decrepiţi, înapoiaţi, ale căror păreri n'au nici o importanţă, fiindcă ei n'au putut pricepe „linia cerebrală cea nouă" pornită să prăbuşească Parnasul francez îmbătrânit. Insă şi Paul Verlaine, acest idol al simboliştilor, a răspuns lui Huret: „O, eu nu pot înţelege totul în scrierile lor; sunt prea departe de a pricepe!"....

Intr'adevăr, luăm poezia lui Morréas „Cântec" din cartea lui „Le pélerin passionné"

Pasările în trestii!
(E nevoie să vă povestesc despre păsărelele în trestii?)
O, drăguţă zână a apelor! Porcarul şi porcii!
(E nevoie să vă povestesc despre porcar şi despre porci?)
O, drăguţă zână a apelor. Inima mea e în năvodul tău!
(E nevoie să vă povestesc despre inima mea în năvodul tău?)
O, drăguţă zână a apelor!

Aci „cântecul" se sfârşeşte. In prefaţa acestei cărţi de poezii Morréas previne pe cetitori, că numai acela va putea realmente să se delecteze cu versurile lui, care „va şti să înţeleagă cum Ideologia Sentimentală şi Plasticitatea Muzicală se inviorează în ele printr'o simultană acţiune". Nu credem ca cineva să înţeleagă această confesiune a autor, cu toate literele mari iniţiale, care evident sunt menite să sublinieze, să accentueze ceva — ce? — o ştiu numai simboliştii.

Poezia „Cântec" e scrisă după o metrică anumită şi cu rime: *roseaux, eaux, pourceaux, eaux, réseaux, eaux...* Această parte muzicală se pierde bineînţeles într'o traducere în proză.

Dar iată „versuri libere" de Maetterlink fără rime şi fără metrică palpabilă, din volumul „Serres chaudes":

O, seră în mijlocul pădurilor!
Şi uşile tale închise pentru totdeauna!
Şi tot ce e sub cupola ta!
Şi sub sufletul meu, în analogie cu tine!)*
Gândurile prinţesei cărcia i-i foame,
Dorul marinarului în deşert,
Muzica de alamă sub fereastra incurabililor.
Să mergeţi în cele mai calde colţuri!
Caşi cum o femeie, leşinată în zina secerişului,
In curtea spitalului — factori poştali;
In depărtare, trece vânătorul de cerbi, devenit iar firmier la spital...
Etc., etc...

Autentic. Exact, o traducere după original. Iată de unde îşi trage simbolismul „noutatea ideilor": de la asemenea încercări delirante.

Criticul rus N. C. Mihailovski, fiind în 1892 la Paris, s'a adresat unui mare critic francez, cerându-i explicaţii asupra originei unor asemenea exotisme extravagante şi pretenţioase în poezie. Acela i-a răspuns: „luaţi „Les fleurs du mal". de Baudelaire şi să citiţi din ele poezia „Tout entière", — vă veţi convinge că tocmai de aci au eşit toţi simboliştii şi decadenţii"... Sfatul era cu atât mai binevenit cu cât era de notorietate banală chiar faptul, că poeţii de la întrunirile literare din cârciumele cartierului Latin pe vremea primilor hidropaţi şi decadenţi, citeau şi comentau zile întregi, luni şi ani, poeziile lui Baudelaire. Iată ce se află în „Tout entière", intraductibilă, regretăm, pentru noi:

Et l'harmonie est trop exquise,
Qui gouverne tout son beau corps
Pour que l'impuissante analyse
En note les nombreux accords.

Oh métamorphose mystique
De tous mes sens fondus en un!
Son haleine fait la musique,
Comme sa voix fait le parfum.

Ar fi o exagerare să atribuim acestor opt rânduri toată obârşia simbolismului. Insă e absolut constatat că hidropaţii —decadenţii — simboliştii în 1883—1892 se inspirau de la Baudelaire şi creiau poeziile proprii la fel cu cele două reproduse mai sus din Morréas şi Maetterlink.

Nici anchetele literare, nici alte surse: amintiri şi memorii, — nu arată undeva ca originea simbolismului să se tragă decât dela Baudelaire şi dela încercările proprii ale hidropaţilor.

Am vrut numai să fixăm aci punctul de plecare în originea simbolismului şi decadentismului, vom vedea altădată creşterea lor, afirmarea şi modul în care au influenţat literatura în genere şi au reacţionat contra curentelor literare anterioare sau contimporane.

ALEXIS NOUR

*) Et sous mon âme en vos analogies!